

УДК 378:005.32:159.9

DOI 10.31865/2077-1827.2(110)2026.361510

COMPONENTS OF PSYCHOLOGICAL PREPARATION OF FUTURE MANAGERS-ECONOMISTS FOR MULTI-PROFESSIONAL MOBILITY

СКЛАДНИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ-ЕКОНОМІСТІВ ДО ПОЛПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Леся Лебедик

доктор педагогічних наук, професор
E-mail: lebedyk_lesya@ukr.net
ORCID 0000-0001-6538-6256
Полтавський національний педагогічний
університет ім. В. Г. Короленка, Україна

Lesya Lebedyk

D.Sc. in Pedagogy, Professor
E-mail: lebedyk_lesya@ukr.net
ORCID 0000-0001-6538-6256
Poltava V. G. Korolenko National
Pedagogical University, Ukraine

Віктор Стрельніков

доктор педагогічних наук, професор
E-mail: strelnikov.poltava@gmail.com
ORCID 0000-0002-8822-9517
Полтавська академія неперервної освіти
ім. М. В. Остроградського, Україна

Viktor Strelnikov

D.Sc. in Pedagogy, Professor
E-mail: strelnikov.poltava@gmail.com
ORCID 0000-0002-8822-9517
M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy
of Continuous Education, Ukraine

Оксана Телеп

кандидат наук з соціальних
комунікацій, доцент
E-mail: oks17uz@gmail.com
ORCID 0000-0001-7924-9121
Комунальний заклад вищої освіти
«Академія культури і мистецтв»
Закарпатської обласної ради,
Україна

Oksana Telep

PhD in Social Communications
Associate Professor
E-mail: oks17uz@gmail.com
ORCID 0000-0001-7924-9121
Municipal establishment of higher
education «Academy of culture and
Arts» by Transcarpathian Regional
Council, Ukraine

ABSTRACT

In modern conditions of socio-economic transformations and dynamic development of organizations, there is a growing need for highly qualified managers who are able to effectively carry out managerial activities, work with people, make responsible decisions and adapt to rapid changes in the professional environment. In this regard, the problem of psychological preparation of future managers-economists for polyprofessional mobility in the higher education system is of particular relevance.

The purpose of the article is to theoretically substantiate and identify the main components of psychological preparation of future managers-economists for polyprofessional mobility in the process of their professional development. The study

analyzes scientific works of domestic and foreign scientists devoted to the problems of management psychology, leadership development, emotional intelligence, communicative competence and professional training of managers.

The article substantiates that the psychological preparation of future managers-economists for polyprofessional mobility is a complex multi-component process aimed at the formation of personal qualities, psychological readiness for managerial activities and the development of professionally important competencies. The main components of psychological preparation are identified: cognitive, emotional, motivational, communicative, personal, behavioral and reflective. The cognitive component involves the formation of a system of psychological knowledge about human behavior in an organization. The emotional component is associated with the development of emotional intelligence, the ability to self-regulation and empathy. The motivational component characterizes the professional orientation of the individual and the desire for self-development. The communicative component ensures the development of effective interpersonal interaction skills. The personal component characterizes the individual qualities of a manager. The behavioral component is aimed at the formation of practical managerial skills. The reflective component provides the ability for self-analysis and professional improvement.

It is concluded that the formation of the specified components of psychological training contributes to the increase of the efficiency of professional activity of future managers-economists towards polyprofessional mobility and development of their leadership potential. The results of the study can be used to improve educational programs in management and implement modern methods of psychological training in higher education institutions.

The article substantiates that psychological training of future managers is a complex multidimensional process aimed at developing personal qualities, professional attitudes, and psychological competencies necessary for effective managerial activity. The structure of psychological training includes several interconnected components: cognitive, emotional, motivational, communicative, personal, behavioral, and reflective. Each of these components performs a specific function in shaping the professional identity of future managers. The cognitive component involves the acquisition of psychological knowledge about human behavior and management processes. The emotional component is associated with emotional intelligence, empathy, and stress resistance. The motivational component reflects professional orientation and readiness for leadership responsibility. The communicative component includes interpersonal communication skills and conflict management abilities. The personal component characterizes the individual qualities of a manager. The behavioral component focuses on practical managerial skills and leadership behavior. The reflective component ensures self-analysis and professional self-development.

The study concludes that the integration of psychological training into management education significantly contributes to the development of leadership potential, decision-making abilities, and effective interpersonal interaction of future managers. The results of the research may be used to improve educational programs in management and to develop innovative training methods aimed at enhancing psychological competence of future leaders.

Key words: *vocational education, polyprofessional mobility, future managers-economists, psychological training, managerial competence, emotional intelligence, leadership development, communication skills, professional training, organizational behavior.*

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується інтенсивними економічними, соціальними та технологічними змінами, що суттєво впливають на діяльність організацій та вимоги до професійної підготовки управлінських кадрів. У цих умовах особливого значення набуває формування нової генерації менеджерів-економістів, здатних ефективно керувати колективами, приймати стратегічні рішення та забезпечувати конкурентоспроможність організацій.

Традиційна система підготовки менеджерів-економістів здебільшого орієнтована на формування економічних, управлінських та організаційних знань. Проте сучасна практика управління переконливо доводить, що ефективність діяльності менеджера-економіста значною мірою залежить від його психологічної готовності до професійної діяльності.

Менеджер є не лише організатором виробничих процесів, але й лідером, який формує команду, мотивує працівників, вирішує конфлікти та підтримує сприятливий психологічний клімат у колективі. Саме тому психологічна підготовка стає невід'ємним складником професійного становлення майбутніх менеджерів-економістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Проблематика професійної мобільності та психологічної готовності до професійної діяльності широко представлена у працях зарубіжних науковців, присвячених питанням професійного розвитку, кар'єрного конструювання, мотивації досягнення та саморегуляції (Bandura, 1997; Savickas, 2013; Super, 1990). У вітчизняній науковій літературі проблеми формування поліпрофесійної мобільності майбутніх менеджерів-економістів в умовах євроінтеграції лише розпочинають досліджуватися (Цибулько, Тасиць, 2023), однак психологічна підготовка управлінців вже розглядалася науковцями. Зокрема, значний внесок у розвиток психології управління зробили дослідники організаційної поведінки (Drucker, 2007; Robbins, Judge, 2017; Вахрушова, Стрельников, 2021; Часова, Стрельников, 2021), лідерства (Кайдалова, Щокіна, Альохіна, 2016; Лебедик, 2008; Романовський, Резнік, Гура, Панфілов, Головешко, Бондаренко, 2017; Романовський, Михайличенко, Грень, 2018; Стрельников, Лебедик, Вонсович, 2021; Стрельников, Лебедик, 2007; Bass, 2008; Sharma, Jain, 2013; Strelnikov, Lebedyk, Hura, Sysoieva, Stankevych, Sharovalova, Avilova, 2021) та емоційного інтелекту (Mayer, Salovey, Caruso, 2008; Чоботарь, Стрельников, 2021).

Так, дослідниками доведено, що емоційний інтелект є одним із ключових чинників ефективного лідерства (Mayer, Salovey, Caruso, 2008). Наголошується, що здатність менеджера розуміти власні емоції та емоції інших людей сприяє формуванню довіри та підвищенню ефективності управління (Чоботарь, Стрельников, 2021).

Управлінська діяльність розглядається як складний процес взаємодії з людьми, який вимагає розвитку комунікативних та соціально-психологічних компетентностей (Drucker, 2007; Robbins, Judge, 2017; Вахрушова, Стрельников, 2021; Часова, Стрельников, 2021).

Також у наших деяких роботах приділяється увага підготовці майбутніх менеджерів, технологіям їхнього навчання (Вахрушова, Стрельников, 2021; Лебедик, 2008, 2021; Лебедик, Стрельников, Крулько, 2025; Стрельников, 2016, 2021; Часова, Стрельников, 2021, 2022; Чоботарь, Стрельников, 2022), розвитку лідерських якостей та психологічної готовності до управлінської діяльності (Лебедик, 2008; Стрельников, Лебедик, Вонсович, 2021; Стрельников, Лебедик, 2007).

Водночас у сучасних дослідженнях недостатньо комплексно розкрито структуру психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності у системі вищої освіти, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою статті є визначення та теоретичне обґрунтування структурних складників психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: 1) проаналізувати сучасні наукові підходи до проблеми психологічної підготовки менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності; 2) визначити структуру психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності та значення її основних складників у формуванні професійної компетентності менеджера-економіста.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Виклад основного матеріалу дослідження розпочнемо з *першого* завдання – проаналізуємо сучасні наукові підходи до проблеми психологічної підготовки менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності.

У сучасній науці психологічна підготовка менеджера-економіста розглядається як цілеспрямований процес формування психологічної готовності до управлінської діяльності, що включає: когнітивні (знання, мислення), емоційно-вольові (стресостійкість, саморегуляція), соціально-комунікативні (лідерство, взаємодія), мотиваційні компоненти. Ключова ідея: менеджер має бути не лише фахівцем, а й психологічно компетентним суб'єктом управління.

На основі проведеного аналізу у попередніх дослідженнях, виокремимо такі основні сучасні наукові підходи (Стрельников, 2021: 363–368; Стрельников, 2021: 39–43; Стрельников, 2016: 13–15):

1) компетентнісний підхід як один із домінуючих підходів сьогодні; його суть – акцент на формуванні інтегрованих компетентностей (soft skills), орієнтація на результат діяльності; ключові компетентності: емоційний інтелект, комунікативність, лідерство, здатність до управління змінами; перевага: відповідає потребам сучасного ринку праці; недолік: інколи недостатньо враховує глибинні особистісні механізми;

2) особистісно-орієнтований підхід, який фокусується на розвитку індивідуальності менеджера-економіста і передбачає: розвиток самосвідомості,

формування цінностей і відповідальності, індивідуальні траєкторії розвитку; дослідження показують, що рівень комунікативних здібностей, асертивності та стресостійкості є критично важливим для готовності менеджера-економіста до поліпрофесійної мобільності; сильна сторона: глибокий розвиток особистості; слабка: складність стандартизації;

3) діяльнісний підхід, який розглядає психологічну підготовку менеджера-економіста до поліпрофесійної мобільності через включення в реальну або змодельовану діяльність; реалізується через кейс-методи, бізнес-ігри, тренінги, стажування; активні методи сприяють адаптації та розвитку професійної компетентності менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності; перевага: висока практична ефективність; недолік: потребує ресурсів і якісних тренерів;

4) системний підхід, який розглядає психологічну підготовку як комплекс взаємопов'язаних елементів – особистість, діяльність, організаційне середовище; дає змогу інтегрувати різні аспекти підготовки в єдину модель;

5) гуманістично-ціннісний підхід, що орієнтований на розвиток особистості як цінності, етичність управління, соціальну відповідальність; він особливо актуальний в умовах змін і невизначеності;

6) підхід психологічної готовності, що є центральним у сучасній українській психології управління; структура готовності – мотиваційна, когнітивна, операційна, особистісна; підготовка менеджера-економіста до поліпрофесійної мобільності передбачає формування цілісної готовності до діяльності;

7) лідерський (лідерсько-орієнтований) підхід, у якому акцент зроблено на формуванні лідерських якостей – трансформаційному лідерстві, емоційному впливові, управлінні командою; сучасні моделі підкреслюють важливість моральних, емоційних і інтелектуальних якостей керівника (Кайдалова, Щокіна, Альохіна, 2016: 34–37; Bass, B., Bass, R., 2008; Sharma, Jain, 2013);

8) інноваційні та міждисциплінарні підходи, які втілюють новітній етап розвитку науки; основні тенденції – використання штучного інтелекту (Artificial intelligence, AI) та аналітики талантів, розвиток психологічної безпеки команд, коучинг і менторинг, цифрові тренінгові платформи; це формує нову парадигму підготовки менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності – data-driven та adaptive learning.

Серед основних проблем сучасної психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності науковці виділяють недостатній розвиток soft skills у випускників, розрив між теорією і практикою, низький рівень психологічної готовності до стресу і змін, фрагментарність підготовки, недостатню інтеграцію інноваційних технологій психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності.

Таким чином, сучасна психологічна підготовка майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності характеризується поліпарадигмальністю (поєднанням різних підходів), зміщенням акценту на особистість і компетентності, практичною орієнтацією (тренінги, кейси), інтеграцією цифрових та AI-рішень, зростанням ролі емоційного інтелекту та лідерства. В цілому, сучасна наука переходить від «знаннєвої підготовки» до комплексного розвитку психологічної готовності та особистості менеджера-економіста в умовах змін і невизначеності.

Згідно *другого* завдання дослідження, визначимо структуру психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності та значення її основних складників у формуванні їхньої професійної компетентності.

Психологічна підготовка є складником професійної підготовки, що спрямована на формування психологічної готовності особистості до виконання професійних функцій. Вона включає розвиток особистісних якостей, психологічних знань та навичок, необхідних для ефективної діяльності у певній професійній сфері.

Емпіричне дослідження проводилося серед студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти. Було використано комплекс методів: анкетування, психодіагностичні методики для оцінювання мотивації, рівня адаптивності, рефлексивності та стресостійкості, а також методи статистичного аналізу отриманих даних. Результати дослідження засвідчили, що більшість студентів мають середній рівень сформованості психологічної готовності до поліпрофесійної мобільності. Найбільш розвиненим виявився когнітивний компонент, тоді як мотиваційний і емоційно-вольовий потребують додаткового розвитку. Встановлено, що студенти з високим рівнем рефлексії та внутрішньої мотивації демонструють кращу готовність до професійних змін.

У контексті підготовки менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності психологічна підготовка передбачає формування таких якостей, як: лідерство, емоційна стабільність, комунікативність, відповідальність, здатність до прийняття рішень, здатність до саморозвитку (Стрельников, 2018: 21–24; Чоботарь, Стрельников, 2021: 393–397).

Ефективність психологічної підготовки значною мірою залежить від використання інтерактивних методів навчання, серед яких важливе місце займають технології інтенсивного навчання, тренінги, ділові ігри, моделювання управлінських ситуацій, проектування та групові дискусії (Стрельников, 2021: 108–112; Часова, Стрельников, 2021: 388–392; Часова, Стрельников, 2022: 348–351).

Виокремлюються основні складники психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності – когнітивний, емоційний (емоційно-вольовий), мотиваційний (мотиваційно-ціннісний), комунікативний (соціально-комунікативний), особистісний, поведінковий (операційно-діяльнісний) та рефлексивний компоненти.

Когнітивний компонент передбачає формування системи знань з психології управління, соціальної психології та організаційної поведінки. Він забезпечує розуміння закономірностей поведінки людини в колективі та особливостей управлінської взаємодії. Когнітивний (або інтелектуальний) компонент пов'язаний із системою знань і мисленням. Охоплює психологічні знання (про особистість, групу, лідерство), управлінське мислення, аналітичні здібності, критичне мислення, здатність приймати рішення. Це «інтелектуальна база» діяльності менеджера-економіста.

Емоційний (емоційно-вольовий) компонент пов'язаний із розвитком емоційного інтелекту, що включає здатність до саморегуляції, емпатії та емоційної стійкості. Включає емоційний інтелект, стресостійкість, самоконтроль, витривалість, здатність діяти в умовах невизначеності. Критично важливий для сучасного менеджера-економіста (Лебедик, 2008: 22–25; Чоботарь,

Стрельников, 2021: 393–397; Mayer, Salovey, Caruso, 2008: 503–517).

Мотиваційний (мотиваційно-ціннісний) компонент характеризує професійну спрямованість особистості, прагнення до досягнення успіху та готовність до управлінської діяльності. Включає професійну мотивацію, орієнтацію на досягнення, відповідальність, управлінські цінності та етику, прагнення до саморозвитку. Без сформованої мотивації інші компоненти працюють неефективно (Вахрушова, Стрельников, 2021).

Комунікативний (або соціально-комунікативний) компонент іноді виділяється окремо або входить до поведінкового. Включає ефективну міжособистісну взаємодію, емпатію, навички міжособистісного спілкування, ведення переговорів, управління груповою динамікою, формування команди, переконання та вирішення конфліктів (Чоботарь, Стрельников, 2022: 351–354).

Особистісний компонент характеризує індивідуальні якості менеджера. Охоплює лідерські якості (Лебедик, 2008; Стрельников, Лебедик, Вонсович, 2021), відповідальність, ініціативність, гнучкість, асертивність, рефлексію (здатність до самоаналізу). Це «ядро» професійної ефективності (Лебедик, 2021; Стрельников, Лебедик, 2007).

Поведінковий компонент (або операційно-діяльнісний) передбачає формування практичних управлінських умінь, зокрема: організацію роботи команди, прийняття управлінських рішень, планування діяльності. Операційно-діяльнісний компонент відображає практичні вміння та навички. Містить комунікативні навички, навички управління персоналом, конфлікт-менеджмент, навички командної взаємодії, навички прийняття рішень у реальних ситуаціях. Формується через тренінги, кейси, практику (Лебедик, Стрельников, Крулько, 2025).

Рефлексивний компонент забезпечує здатність менеджера-економіста до самоаналізу, оцінювання власної діяльності та постійного професійного розвитку. Містить самооцінку, самокорекцію, усвідомлення власних сильних/слабких сторін, здатність до навчання протягом життя (lifelong learning). Один із ключових компонентів у сучасній освіті.

Узагальнену модель структури психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності у стислому вигляді можна представити так: психологічна підготовка менеджера-економіста до поліпрофесійної мобільності складає когнітивний, емоційний (емоційно-вольовий), мотиваційний (мотиваційно-ціннісний), комунікативний (соціально-комунікативний), особистісний, поведінковий (операційно-діяльнісний) та рефлексивний компоненти. Усі компоненти взаємопов'язані, розвиваються одночасно, формують психологічну готовність до управління.

Важливою сучасною тенденцією є те, що у новітніх дослідженнях спостерігається інтеграція компонентів у компетентнісній моделі. Акцент робиться на емоційному інтелекті, лідерстві, адаптивності, психологічній стійкості.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Психологічна підготовка майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності є важливим складником їх професійного становлення. Вона сприяє формуванню психологічної готовності до управлінської діяльності та розвитку ключових компетентностей, необхідних для ефективного керівництва.

Структура психологічної підготовки включає когнітивний, емоційний

(емоційно-вольовий), мотиваційний (мотиваційно-ціннісний), комунікативний (соціально-комунікативний), особистісний, поведінковий (операційно-діяльнісний) та рефлексивний компоненти, які взаємодіють між собою та забезпечують комплексний розвиток особистості майбутнього менеджера-економіста.

Структура психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності є багаторівневою та інтегративною системою, яка охоплює мотивацію, знання, поведінку, емоції, особистісні якості, соціальну взаємодію, рефлексію. Саме комплексний розвиток цих компонентів забезпечує ефективну управлінську діяльність в умовах сучасної нестабільності та змін.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні інноваційних методик психологічної підготовки менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності, а також у дослідженні ефективності тренінгових програм розвитку лідерських компетентностей.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Вахрушова, О. Р., & Стрельников, В. Ю. (2021). Ефективне проектування мотиваційного компонента технології підготовки менеджерів. *Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців. Науковий, методичний, інформаційний збірник ТОКІППО*, 75–80.

Кайдалова, Л. Г., Щокіна, Н. Б., & Альохіна, Н. В. (2016). Формування лідерських якостей студентів на основі інноваційних методів навчання. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 7, 34–37.

Лебедик, Л. В. (2021). Проективні технології у процесі професійної підготовки менеджерів. *Модернізація професійної підготовки менеджерів: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя*, 62–66. <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17847>

Лебедик, Л. (2008). Розвиток лідерства майбутніх менеджерів у технологіях кооперативного навчання. *Шлях освіти*. 3, 22–25.

Лебедик, Л. В., Стрельников, В. Ю., & Крулько, Л. В. (2025). Використання цифрових технологій у підготовці майбутніх менеджерів та економістів. *Імідж сучасного педагога*. 3(222), 39–43. <https://isp.pano.pl.ua/article/view/324410/316204>

Романовський, О. Г., ред. (2017). Лідерські якості в професійній діяльності / Романовський, О. Г., Резнік, С. М., Гура, Т. В., Панфілов, Ю. І., Головешко, Б. Р., & Бондаренко, В. В. Харків : НТУ «ХП».

Романовський, О. Г., Михайличенко, В. Є., & Грень, Л. М. (2018). Педагогіка лідерства : монографія. Харків : НТУ «ХП».

Стрельников, В., Лебедик, Л., & Вонсович, Л. (2021). Формування лідерських навичок майбутніх фахівців у закладах вищої і фахової передвищої освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*, 1(100), 34–44. <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17994>

Стрельников, В. Ю., & Лебедик, Л. В. (2007). Дев'ять кроків ефективного навчання лідерству. *Імідж сучасного педагога*, 7–8(76–77), 25–30.

Стрельников, В. Ю. (2023). Ключові компетентності викладачів економічного коледжу – основа для розвитку їхньої резиліентності. *Ukrainian professional education*, 14, 136–148. <https://upenpu.pnpu.edu.ua/article/view/300241/292748>

Стрельников, В. Ю. (2021). Методологічні підходи до управління творчою

діяльністю майбутніх менеджерів. *Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців. Науковий, методичний, інформаційний збірник ТОКІППО*, 363–368.

Стрельников, В. Ю. (2021). Реалізація основних принципів проєктування змісту інтенсивної підготовки фахівців менеджменту. *Дидактика*, 22, 39–43.

Стрельников, В. Ю. (2018). Розвиток управлінської культури майбутніх менеджерів в умовах магістратури. *Імідж сучасного педагога*, 5(182), 21–24. <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/142836/144173>

Стрельников, В. Ю. (2016). Теоретичні основи побудови концепції дидактичної системи підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до міжкультурної комунікації. *Імідж сучасного педагога*, 5, 13–15.

Стрельников, В. Ю. (2021). Технології інтенсивного навчання майбутніх менеджерів. *Модернізація професійної підготовки менеджерів: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя*, 108–112. <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17848>

Часова, А. Р., & Стрельников, В. Ю. (2021). Зарубіжний досвід підготовки майбутніх менеджерів на основі проєктування. *Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців. Науковий, методичний, інформаційний збірник ТОКІППО*, 388–392.

Часова, А. Р., & Стрельников, В. Ю. (2022). Формування у майбутніх менеджерів умінь моделювання. *Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу : збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава : ПШП*, 348–351.

Чоботарь, А. А., & Стрельников, В. Ю. (2021). Ознаки синдрому емоційного вигорання менеджера. *Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців. Науковий, методичний, інформаційний збірник ТОКІППО*, 393–397.

Чоботарь, А. А., & Стрельников, В. Ю. (2022). Технології формування у майбутніх менеджерів комунікативної компетентності. *Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу : збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава : ПШП*, 351–354.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.

Bass, B. M., & Bass, R. (2008). *The Bass handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications* (4th ed.). Free Press.

Drucker, P. F. (2007). *Management challenges for the 21st century*. HarperCollins. <https://www.harpercollins.com/products/management-challenges-for-the-21st-century-peter-f-drucker?variant=32207433302050>

Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2008). Emotional intelligence: New ability or eclectic traits? *American Psychologist*, 63(6), 503–517. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.6.503>

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2017). *Organizational behavior* (17th ed.). Pearson. <https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/organizational-behavior/P200000003354>

Savickas, M. L. (2013). Career construction theory and practice. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling* (pp. 147–183). Hoboken, NJ: Wiley.

Sharma, R., & Jain, S. (2013). Leadership qualities for managers: A review. *International Journal of Management and Social Sciences Research*, 2(8), 1–6.

Strelnikov, V. Yu., Lebedyk, L. V., Hura, T. V., Sysoieva, S. I., Stankevych, S. V., Shapovalova, E. V., & Avilova, O. Ye. (2021). Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(2), 349–351.

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development* (pp. 197–261). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Tsybulko, L. H., & Tasits S. O. (2023). Formation of polyprofessional mobility of future managers-economists in the conditions of eurointegration. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 1(105), 215–225. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-215-225>

REFERENCES

Vakhrushova, O. R., & Strelnikov, V. Yu. (2021). Efektyvne proiektuvannia motyvatsiinoho komponenta tekhnolohii pidhotovky menedzheriv. [Effective design of the motivational component of the technology of training managers]. *Bezperervna osvita yak priorytetnyi napriamok pidvyshchennia profesiinoi kompetentnosti fakhivtsiv. Naukovi, metodychni, informatsiyni zbirnyk TOKIPPO*, 75–80. [in Ukrainian].

Kaidalova, L. H., Shchokina, N. B., & Alokhina, N. V. (2016). Formuvannia liderskykh yakosti studentiv na osnovi innovatsiinykh metodiv navchannia. [Formation of leadership qualities of students based on innovative teaching methods]. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 7, 34–37. [in Ukrainian].

Lebedyk, L. V. (2021). Proiektivni tekhnolohii u protsesi profesiinoi pidhotovky menedzheriv. [Projective technologies in the process of professional training of managers]. *Modernizatsiia profesiinoi pidhotovky menedzheriv: materialy Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konf. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia*, 62–66. <http://dspace.pnpnpu.edu.ua/handle/123456789/17847> [in Ukrainian].

Lebedyk, L. (2008). Rozvytok liderstva maibutnikh menedzheriv u tekhnolohiiakh kooperativnoho navchannia. [Leadership development of future managers in cooperative learning technologies]. *Shliakh osvity*. 3, 22–25. [in Ukrainian].

Lebedyk, L. V., Strelnikov, V. Yu., & Krulko, L. V. (2025). Vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh menedzheriv ta ekonomistiv. [The use of digital technologies in the training of future managers and economists]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. 3(222), 39–43. <https://isp.pano.pl.ua/article/view/324410/316204> [in Ukrainian].

Romanovskyi, O. H., red. (2017). *Liderski yakosti v profesiinii diialnosti* [Leadership qualities in professional activity] / Romanovskyi, O. H., Reznik, S. M., Hura, T. V., Panfilov, Yu. I., Holoveshko, B. R., & Bondarenko, V. V. Kharkiv : NTU «KhPI». [in Ukrainian].

Romanovskyi, O. H., Mykhailychenko, V. Ye., & Hren, L. M. (2018). *Pedahohika liderstva* [Leadership pedagogy] : monohrafiia. Kharkiv : NTU «KhPI». [in Ukrainian].

Strelnikov, V., Lebedyk, L., & Vonsovych, L. (2021). Formuvannia liderskykh navychok maibutnikh fakhivtsiv u zakladakh vyshchoi i fakhovoi peredvyshchoi osvity. [Formation of leadership skills of future specialists in institutions of higher and professional pre-higher education]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*, 1(100), 34–44. <http://dspace.pnpnpu.edu.ua/handle/123456789/17994> [in Ukrainian].

Strelnikov, V. Yu., & Lebedyk, L. V. (2007). Dev'iat krokiv efektyvnoho navchannia liderstvu. [Nine steps of effective leadership training]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 7–8(76–77), 25–30. [in Ukrainian].

Strelnikov, V. Yu. (2023). Kliuchovi kompetentnosti vykladachiv ekonomichnoho koledzhu – osnova dlia rozvytku yikhnoi rezylitentnosti. [Key competencies of teachers of economic colleges – the basis for developing their resilience]. *Ukrainian professional education*, 14, 136–148. <https://upepnpnpu.pnpnpu.edu.ua/article/view/300241/292748> [in Ukrainian].

Strelnikov, V. Yu. (2021). Metodolohichni pidkhody do upravlinnia tvorchoiu diialnistiu maibutnikh menedzheriv. [Methodological approaches to managing the creative activities of future managers]. *Bezperervna osvita yak priorityetnyi napriamok pidvyshchennia profesiinoi kompetentnosti fakhivtsiv*. *Naukovyi, metodychnyi, informatsiyni zbirnyk TOKIPPO*, 363–368. [in Ukrainian].

Strelnikov, V. Yu. (2021). Realizatsiia osnovnykh pryntsypiv proiektuvannia zmistu intensyvnoi pidgotovky fakhivtsiv menedzhmentu. [Implementation of the basic principles of designing the content of intensive training of management specialists]. *Dydaskal*, 22, 39–43. [in Ukrainian].

Strelnikov, V. Yu. (2018). Rozvytok upravlinskoï kultury maibutnikh menedzheriv v umovakh mahistratury. [Development of the management culture of future managers in the conditions of a master's degree]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 5(182), 21–24. <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/142836/144173> [in Ukrainian].

Strelnikov, V. Yu. (2016). Teoretychni osnovy pobudovy kontseptsii dydaktychnoi systemy pidgotovky maibutnikh menedzheriv zovnishnoekonomichnoi diialnosti do mizhkulturnoi komunikatsii. [Theoretical foundations of building the concept of a didactic system for training future managers of foreign economic activity for intercultural communication]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 5, 13–15. [in Ukrainian].

Strelnikov, V. Yu. (2021). Tekhnolohii intensyvnoho navchannia maibutnikh menedzheriv. [Technologies of intensive training of future managers]. *Modernizatsiia profesiinoi pidgotovky menedzheriv: materialy Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konf. Nizhyn : NDU im. M. Hoholia*, 108–112. <http://dspace.pnpnpu.edu.ua/handle/123456789/17848> [in Ukrainian].

Chasova, A. R., & Strelnikov, V. Yu. (2021). Zarubizhnyi dosvid pidgotovky maibutnikh menedzheriv na osnovi proiektuvannia. [Foreign experience in training future managers based on design]. *Bezperervna osvita yak priorityetnyi napriamok pidvyshchennia profesiinoi kompetentnosti fakhivtsiv*. *Naukovyi, metodychnyi, informatsiyni zbirnyk TOKIPPO*, 388–392. [in Ukrainian].

Chasova, A. R., & Strelnikov, V. Yu. (2022). Formuvannia u maibutnikh menedzheriv umin modeliuвання. [Formation of modeling skills in future managers]. *Pravovi, ekonomichni ta sotsiokulturni zasady rehuliuвання suspilnykh vidnosyn: suchasni realii ta vyklyky chasu : zbirnyk materialiv III Vseukr. nauk.-prakt. konf. Poltava : PIEP*, 348–351. [in Ukrainian].

Chobotar, A. A., & Strelnikov, V. Yu. (2021). Oznaky syndromu emotsiinoho vyhorannia menedzhera. [Signs of emotional burnout syndrome in a manager]. *Bezperervna osvita yak priorityetni napriamok pidvyshchennia profesiinoi kompetentnosti fakhivtsiv*. Naukovyi, metodychnyi, informatsiyni zbirnyk TOKIPPO, 393–397. [in Ukrainian].

Chobotar, A. A., & Strelnikov, V. Yu. (2022). Tekhnolohii formuvannia u maibutnikh menedzheriv komunikatyvnoi kompetentnosti. [Technologies for the formation of communicative competence in future managers]. *Pravovi, ekonomichni ta sotsiokulturni zasady rehuliuвання suspilnykh vidnosyn: suchasni realii ta vyklyky chasu* : zbirnyk materialiv III Vseukr. nauk.-prakt. konf. Poltava : PIEP, 351–354. [in Ukrainian].

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman. [in English].

Bass, B. M., & Bass, R. (2008). *The Bass handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications* (4th ed.). Free Press. [in English].

Drucker, P. F. (2007). *Management challenges for the 21st century*. HarperCollins. <https://www.harpercollins.com/products/management-challenges-for-the-21st-century-peter-f-drucker?variant=32207433302050> [in English].

Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2008). Emotional intelligence: New ability or eclectic traits? *American Psychologist*, 63(6), 503–517. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.6.503> [in English].

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2017). *Organizational behavior* (17th ed.). Pearson. <https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/organizational-behavior/P200000003354> [in English].

Sharma, R., & Jain, S. (2013). Leadership qualities for managers: A review. *International Journal of Management and Social Sciences Research*, 2(8), 1–6. [in English].

Savickas, M. L. (2013). Career construction theory and practice. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling* (pp. 147–183). Hoboken, NJ: Wiley. [in English].

Strelnikov, V. Yu., Lebedyk, L. V., Hura, T. V., Sysoieva, S. I., Stankevych, S. V., Shapovalova, E. V., & Avilova, O. Ye. (2021). Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(2), 349–351. [in English].

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development* (pp. 197–261). San Francisco, CA: Jossey-Bass. [in English].

Tsybulko, L. H., & Tasits, S. O. (2023). Formation of polyprofessional mobility of future managers-economists in the conditions of eurointegration. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiya, teoriya i praktyka* [Spirituality of the individual: methodology, theory and practice], 1(105), 215–225. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-215-225> [in English].

АНОТАЦІЯ

У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій та динамічного розвитку організацій зростає потреба у висококваліфікованих менеджерах,

здатних ефективно здійснювати управлінську діяльність, працювати з людьми, приймати відповідальні рішення та адаптуватися до швидких змін професійного середовища. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності у системі вищої освіти.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та визначення основних складників психологічної підготовки майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності у процесі їх професійного становлення. У дослідженні здійснено аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених проблемам психології управління, розвитку лідерства, емоційного інтелекту, комунікативної компетентності та професійної підготовки управлінців.

У статті обґрунтовано, що психологічна підготовка майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності є складним багатокомпонентним процесом, спрямованим на формування особистісних якостей, психологічної готовності до управлінської діяльності та розвитку професійно важливих компетентностей. Визначено основні складники психологічної підготовки: когнітивний, емоційний, мотиваційний, комунікативний, особистісний, поведінковий та рефлексивний. Когнітивний компонент передбачає формування системи психологічних знань щодо поведінки людини в організації. Емоційний компонент пов'язаний із розвитком емоційного інтелекту, здатності до саморегуляції та емпатії. Мотиваційний компонент характеризує професійну спрямованість особистості та прагнення до саморозвитку. Комунікативний компонент забезпечує розвиток ефективних навичок міжособистісної взаємодії. Особистісний компонент характеризує індивідуальні якості менеджера. Поведінковий компонент спрямований на формування практичних управлінських умінь. Рефлексивний компонент забезпечує здатність до самоаналізу та професійного вдосконалення.

Зроблено висновок, що формування зазначених компонентів психологічної підготовки сприяє підвищенню ефективності професійної діяльності майбутніх менеджерів-економістів до поліпрофесійної мобільності та розвитку їх лідерського потенціалу. Результати дослідження можуть бути використані для удосконалення освітніх програм з менеджменту та впровадження сучасних методів психологічної підготовки у закладах вищої освіти.

Ключові слова: професійна освіта, поліпрофесійна мобільність, майбутні менеджери-економісти, психологічна підготовка, управлінська компетентність, емоційний інтелект, комунікативні навички, лідерство, професійна підготовка.

Дата надходження статті до видання: 25.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.05.2026 р.

Дата публікації: 29.05.2026 р.